

Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera)
północno-zachodniej Polski.
Część 4. Rodzaj *Oxycarenus* (FIEBER, 1837)
(Lygaeoidea: Oxycarenidae)

True bugs (Hemiptera: Heteroptera) of North-Western Poland.
Part 4. Genus *Oxycarenus* (FIEBER, 1837)
(Lygaeoidea: Oxycarenidae)

Marek BUNALSKI¹, Tomasz KLEJDYSZ², Agnieszka ROSIŃSKA³

¹Katedra Entomologii i Ochrony Środowiska,
Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu UP,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań; marek.bunalski@up.poznan.pl

²CBRA – Zespół Badania Zoocydów, IOR – PIB,
ul. Wł. Węgorka 20, 60-318 Poznań; T.Klejdysz@iorpib.poznan.pl

³Katedra Fitopatologii i Nasiennictwa,
Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu UP,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań; seed@up.poznan.pl

ABSTRACT: The distribution in Poland of species from the genus *Oxycarenus* (FIEBER, 1837) has been analysed. The occurrence of *Oxycarenus modestus* (FALL.) in Greater Poland (NW Poland) has been confirmed, whereas the occurrence of *Oxycarenus lavatae* (F.) has been recorded from this region for the first time.

KEY WORDS: true bugs, NW Poland, distribution, new records, alien species.

Rodzaj *Oxycarenus* (FIEBER, 1837) (Lygaeoidea: Oxycarenidae) obejmuje ponad 50 gatunków, rozmieszczonych na różnych kontynentach. W faunie krajowej reprezentowany jest przez trzy gatunki: *O. lavatae* (F.), *O. modestus* (FALL.) i *O. pallens* (H.-S.). Jedynie *O. modestus* jest gatunkiem rodzimym, notowanym od dawna z obszaru Polski. Pozostałe dwa

pojawiły się w ostatnim dziesięcioleciu i systematycznie powiększają areał swojego występowania (GIERLASIŃSKI i TASZAKOWSKI 2013-2019).

Oxycarenus lavaterae (FABRICIUS, 1787)

Gatunek po raz pierwszy stwierdzony w Polsce w 2016 roku (HEBDA i OLBRYCHT 2016). W następnych latach pojawiły się doniesienia o jego występowaniu w Beskidzie Zachodnim oraz na Górnym i Dolnym Śląsku (GIERLASIŃSKI i in. 2018, 2019, LIS i in. 2019), a w roku bieżącym został podany z Gubina (GIERLASIŃSKI i in. 2019).

Jesienią 2019 roku stwierdzono jego występowanie w Wielkopolsce:

- WT79 Nowy Tomyśl, 23 X 2019, bardzo licznie na pniach lip przy ulicy Nowej, inf. T. KLEJDYSZ;
- XT38 Radzewo ad Kórnik, 13 X 2019, bardzo licznie na pniach lip (fot. 1), obs. T. KLEJDYSZ;
- XU20 Poznań-Świerczewo, 30 X 2019, bardzo licznie na pniach lip przy ulicy Kołłątaja (fot. 2), obs. A. ROSIŃSKA.

1

2

Fot. 1-2. Agregacje *Oxycarenus lavaterae* (F.) na lipach
Phot. 1-2. Aggregations *Oxycarenus lavaterae* (F.) on linden trees

1 – Radzewo (fot./phot. T. KLEJDYSZ), 2 – Poznań-Świerczewo (fot./phot. A. ROSIŃSKA).

Informacje pojawiające się na forach internetowych świadczą o znacznie większej liczbie stanowisk, niż wynikałoby to z danych publikowanych. W zachodniej części kraju obserwowano go w 2019 roku w: Słubicach (VU70), Nowej Soli (WT35), Pleszewie (XT95) i Bydgoszczy (BD99) (INTERNET).

Oxycarenum lavaterae (F.) jest gatunkiem pochodzącym ze wschodniej części regionu śródziemnomorskiego. Od kilkunastu lat rozprzestrzenia się w Europie, docierając na północy do Holandii, Niemiec i Polski. W ciągu trzech lat jakie minęły od pierwszego stwierdzenia na terenie naszego kraju liczba znanych stanowisk wzrosła do piętnastu (GIERLASIŃSKI i TASZAKOWSKI op. cit.). Odległość jaka dzieli poszczególne lokalizacje może świadczyć o szybkim tempie rozprzestrzeniania się gatunku.

Oxycarenum lavaterae (F.) jest związany pokarmowo z roślinami ślázowatymi (*Malvaceae*). Wiosną i latem pluskwiki żerują na ślázach (*Malva* L.) i ketmiach (*Hibiscus* L.), a jesienią przenoszą się na lipy (*Tilia* L.), gdzie zimują. Na zimowiska mogą wybierać również pnie innych drzew – topól (*Populus* L.), platanów (*Platanus* L.) i kasztanowców (*Aesculus hippocastanum* L.). Jego agregacje na pniach drzew, choć dobrze widoczne, mogą być jednak mylone z agregacjami kowala bezskrzydłego, *Pyrrhocoris apterus* (L.) i przez to ignorowane. *Oxycarenum lavaterae* jest w Polsce gatunkiem obcym, a w związku z tempem rozprzestrzeniania się i potencjalnym zagrożeniem dla roślin powinien podlegać stałemu monitorowaniu.

Oxycarenum modestus (FALLÉN, 1829)

Jedyny przedstawiciel rodzaju *Oxycarenum*, który może być traktowany jako gatunek rodzimy. Z Polski podawany już w XIX wieku i od tej pory wykazany z kilkunastu stanowisk w pasie południowym i środkowym (GIERLASIŃSKI i TASZAKOWSKI op. cit.). Najdalej na północ wysuniętymi stanowiskami jego występowania są XU64 Gorzewo (SCHUMACHER 1913) i XU20 Poznań-Golecin (KASPROWICZ 1963). Choć przez ostatnie pół wieku nie był wykazywany z Wielkopolski, to jednak zaprezentowany poniżej materiał potwierdza jego występowanie na tym obszarze:

- XT29 Rogalin ad Mosina, 6 VIII 2015, 6 exx., łęgi na Wartą, otrząśnięte z olch, leg. et coll. M. BUNALSKI;
- XU03 Sycyn Dolny ad Szamotuły, 11 VIII 2015 (3 exx.), 4 IX 2015 (1 ex.) – ols nad jeziorem Sycyńskim, otrząśnięte z olch, leg. et coll. M. BUNALSKI.

Oxycareus modestus (FALL.) jest związany pokarmowo z brzozowatymi (*Betulaceae*). W naszych warunkach klimatycznych żeruje głównie na olszy (*Alnus L.*).

Oxycareus pallens (HERRICH-SCHAEFFER, 1850)

Gatunek wykazany z Polski po raz pierwszy w 2013 roku z Beskidu Śląskiego (LIS i DUBIEL 2013). W następnych latach został stwierdzony w Beskidzie Zachodnim i Wschodnim oraz na Górnym Śląsku (TASZAKOWSKI i KOLAK 2015, TASZAKOWSKI i GORCZYCA 2018, GIERLASIŃSKI i in. 2018), a w roku bieżącym również na Dolnym Śląsku (TASZAKOWSKI i KASZYCA-TASZAKOWSKA 2019), przez co liczba znanych obecnie stanowisk zwiększyła się do dziewięciu (GIERLASIŃSKI i TASZAKOWSKI op. cit.). Wszystkie stanowiska tego gatunku w Polsce są wynikiem silnej ekspansji z południa związanej najprawdopodobniej ze zmianami klimatycznymi (KRIST i KMENT 2006, TASZAKOWSKI i GORCZYCA op. cit.).

Oxycareus pallens (H.-S.) jest związany pokarmowo z astrowatymi (*Asteraceae*). W naszych warunkach klimatycznych żeruje głównie na chabrach (*Centaurea L.*) i ostrożniach (*Cirsium L.*).

Klucz do oznaczania krajowych gatunków z rodzaju *Oxycareus*

1. Korium czerwone z ciemną plamą, membrana jednolicie jasna, dł. 4,5-6,0 mm; żeruje na lipach, ślazach i ketmiach *lavaterae* (F.)
- Korium bladożółte, dł. 3-4 mm 2.
2. Korium jednolicie żółte, jego tylna krawędź łukowato wycięta, membrana dłuższa od korium i jednolicie jasna; żeruje na chabrach i ostrożniach *pallens* (H.-S.)
- Korium z ciemnymi plamami, jego tylna krawędź lekko wypukła, membrana nie dłuższa od korium, ciemna, z rozjaśnieniem u nasady; żeruje na olchach *modestus* (FALL.)

SUMMARY

The genus *Oxycareus* (FIEB.) is represented in Poland by three species: *O. lavaterae* (F.), *O. modestus* (FALL.), and *O. pallens* (H.-S.). However, only *O. Modestus* is a native species, which has been recorded for over 150 years. The remaining two species appeared within the last decade and have been steadily increasing its area of occurrence. *Oxycareus lavaterae* is a foreign species, which has been recorded from Poland since 2016. In autumn 2019, its abundant occurrences were observed in Greater Poland (NW Poland), alongside some records from Lubusz Land and Kuyavia as well.

Moreover, the occurrence of *Oxycarenus modestus* in NW Poland was confirmed after 50 years. *Oxycarenus pallens* has been recorded from Poland since 2013 and is currently known from almost the whole southern part of the country. All localities of this species in Poland are a result of strong expansion from the south caused most likely by climate changes.

PIŚMIENNICTWO

- GIERLASIŃSKI G., KOLAGO G., RUTKOWSKI T., TASZAKOWSKI A., KLEJDYSZ T., REGNER J., FIEDOR M., RAKOCZY T., ŻURAWLEW P. 2018: Nowe stanowiska rzadkich i ciekawych pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) w Polsce. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **12**: 65-73.
- GIERLASIŃSKI G., KOLAGO G., RUTKOWSKI T., TASZAKOWSKI A., KLEJDYSZ T., REGNER J., FIEDOR M., RAKOCZY T., ŻURAWLEW P. 2018: Nowe stanowiska rzadkich i ciekawych gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) w Polsce. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **12**: 65-73.
- GIERLASIŃSKI G., RUTKOWSKI T., ORZECZOWSKI R., TASZAKOWSKI A., WOŹNIAK A., REGNER J., KOLAGO G., STOLARCZYK T., NOWAK J. 2019: Przyczynek do rozmieszczenia pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) w Polsce. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **13**: 19-48.
- GIERLASIŃSKI G., TASZAKOWSKI A. 2013-2019: Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) Polski. <http://www.heteroptera.us.edu.pl> (ver. 08.11.2019).
- HEBDA G., OLBRYCHT T. 2016: *Oxycarenus lavaterae* (FABRICIUS, 1787) (Hemiptera: Heteroptera: Oxycarenidae) – gatunek nowy dla fauny Polski. *Wiadomości Entomologiczne*, **35** (3): 133-136.
- KASPROWICZ A. 1963: Lądowe pluskwiaki różnoskrzydłe (Heteroptera) okolic Poznania. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria C - Zoologia*, **12**: 39-63.
- KRIST M., KMENT P. 2006. Blánatka světlá (*Oxycarenus pallens*) (Heteroptera, Oxycarenidae) na střední Moravě. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, **285-7**: 77-81.
- LIS B., DUBIEL G. 2013: *Acetropis longirostris* PUT. i *Oxycarenus pallens* (H.-S.) – dwa gatunki pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) nowe dla fauny Polski, z wykazem gatunków zebranych w okolicach Bystrej w Beskidzie Śląskim. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **7**: 33-44.
- LIS B., KADEJ M., MAZUREK J. 2019: Dane na temat rozprzestrzeniania się inwazyjnego gatunku *Oxycarenus lavaterae* (FABRICIUS, 1787) (Heteroptera: Lygaeoidea: Oxycarenidae) w południowo-zachodniej części Polski. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **13**: 13-17.
- SCHUMACHER F. 1913: Weitere Beiträge zur Hemipteren-Fauna der Provinz Posen. *Deutschen Entomologischen Gesellschaft*, **6**: 670-674.
- TASZAKOWSKI A., GORCZYCA J. 2018: Lądowe pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) Beskidu Wschodniego – geneza fauny. *Monographs of the Upper Silesian Museum*, **8**: 1-159.

TASZAKOWSKI A., KASZYCA-TASZAKOWSKA N. 2019: Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) nieczynnego kamieniołomu „Golcówka” w Imielinie (Wyżyna Śląska). *Acta Entomologica Silesiana*, **27**(online 4): 1-13.

TASZAKOWSKI A., KOLAK G. 2015: Drugie stwierdzenie *Oxycarenus pallens* (HERRICH-SCHAEFFER, 1850) (Hemiptera: Heteroptera: Oxycarenidae) na terenie Polski. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica*, **9**: 7-8.

Źródła internetowe:

INTERNET: <https://www.entomo.pl/forum/viewtopic.php?f=901&t=39694>